

TÀI LIỆU CƠ BẢN NƯỚC CỘNG HOÀ TOGO VÀ QUAN HỆ VỚI VIỆT NAM

1. Khái quát

- Tên nước: Cộng hòa Togo (République de Togo)
- Thủ đô: Lomé
- Vị trí địa lý: nằm ở Tây Phi, bên bờ vịnh Benin, giữa Benin và Ghana
- Diện tích: 56.785 km²
- Dân số: 6.961.049 người (tháng 7/2012)
- Dân tộc: người Phi 99% (gồm 37 nhóm dân tộc, đông nhất là người Ewe, Mina và Kabre) và dưới 1% là người Âu và Syrie-Liban
- Tôn giáo: Đạo cổ truyền 51%, Thiên chúa giáo 29% và Hồi giáo 20%
- Ngôn ngữ chính: tiếng Pháp
- Ngày độc lập: 27/4/1960
- Tổng thống: Phau-rê Gờ-na-sinh-bê (Faure Gnassingbe), từ 5/2005

- Thủ tướng: Gin-bót Hô-ung-bô (Gilbert Houngbo), từ 9/2008

2. Lịch sử

Từ thế kỷ 12 đến thế kỷ 14, Togo là nơi di cư đến của bộ lạc Ê-vê đến từ lưu vực sông Ni-giê. Vào thế kỷ 15 và 16, các đoàn thám hiểm và thương gia Bồ Đào Nha đến vùng đất này. Trong vòng 200 năm sau đó, vùng đất Togo nằm trong vùng “Bờ biển nô lệ”, là một trung tâm săn tìm và buôn bán nô lệ của người Hà Lan và Đan Mạch. Năm 1884, Đức ký với Vua Mò-la-pa tại Togo-vin một hiệp định bảo hộ, mở đường cho thực dân Đức đô hộ Togo, kéo dài đến cuối Chiến tranh thế giới thứ nhất. Sau Chiến tranh Thế giới thứ I, Togo bị phân chia thành vùng duyên hải Lô-mê thuộc Pháp, vùng lãnh thổ phía Tây thuộc Anh. Năm 1922, Hội quốc liên ủy quyền cho Anh cai trị vùng phía Tây, Pháp cai trị vùng phía Đông. Vùng Togo thuộc Anh tuyên bố sáp nhập vào Ga-na năm 1956. Vùng Togo thuộc Pháp trở thành quốc gia độc lập năm 1960 và Sylvanus Olympio trở thành vị Tổng thống đầu tiên. Năm 1963, Tổng thống Sylvanus Olympio bị ám sát. Thủ tướng Nicola Grunitzky lên cầm quyền và tiến hành thực hiện chính sách tự do hơn. Năm 1967, Eyadema Gnassingbe đảo chính lật đổ Nicola Grumitzky và lên nắm quyền cho đến khi qua đời vào tháng 2/2005. Con trai ông là Faure Gnassingbe thắng cử tại cuộc bầu cử tháng 4/2005.

3. Chính trị

3.1. Đối nội:

- Togo theo thể chế đa nguyên bằng bản Hiến pháp phê chuẩn ngày 27/9/1992. Tuy nhiên, từ năm 1967 đến nay, Liên minh đảng nhân dân Togo (RPT) của cố Tổng thống Eyadema Gnassingbe luôn nắm quyền. Tháng 2/2005, Tổng thống Eyadema Gnassingbe đột ngột qua đời, giới quân sự đưa con trai ông là Faure Gnassingbe lên thay thế. Dưới sức ép trong nước và của AU, ECOWAS, Faure Gnassingbe buộc phải nhượng bộ, cho tổ chức bầu cử hợp hiến tháng 4/2005. Kết quả: Faure Gnassingbe giành thắng lợi với 60,2% số phiếu. Các cuộc bạo động giữa chính phủ và phe đối lập trước và sau bầu cử khiến gần 500 người thiệt mạng và hàng chục nghìn người bỏ chạy khỏi thủ đô, gây nên một cuộc khủng hoảng nhân đạo. Nhờ trung gian hoà giải của Cộng đồng kinh tế Tây Phi (ECOWAS) trật tự tại Togo đã được lập lại.

- Tháng 8/2006, chính phủ và phe đối lập ký thoả thuận cho phép các đảng phái đối lập tham gia chính phủ chuyển tiếp. Tháng 9/2006, ông Yawovi Agboyibo, lãnh tụ đối lập được đề cử làm Thủ tướng.

- Tháng 10/2007, Togo tiến hành bầu cử quốc hội, Đảng cầm quyền Liên minh Nhân dân Togo đã giành được thắng lợi và ông Komlan Malloye được chỉ định làm Thủ tướng. Cộng đồng quốc tế đánh giá cuộc bầu cử quốc hội Togo tự do và công bằng. Sau sự kiện này, Liên minh Châu Âu (EU) đã nối lại hợp tác kinh tế đầy đủ với Togo sau 14 năm trừng phạt. Để giành lại sự ủng hộ của quốc tế, chính quyền của Faure Gnassingbe cam kết mở rộng dân chủ trong nước, đa dạng hoá quan hệ đối ngoại.

3.2 Đối ngoại:

- Tổng thống Togo thi hành chính sách đối ngoại đa dạng hóa, hướng đến châu Á trong đó có Việt Nam.

- Togo thực thi chính sách không liên kết, tham gia tích cực trong các vấn đề khu vực Tây Phi và trong Liên minh Châu phi. Quan hệ giữa Togo và các nước láng giềng nhìn chung tốt.

- Togo có mối quan hệ lịch sử văn hóa mật thiết với Pháp, Đức. Là thuộc địa cũ của Pháp nên xã hội Togo còn mang nhiều ảnh hưởng của nước thuộc địa. Togo có mối liên hệ chặt chẽ với Pháp về nhiều mặt: chính trị, kinh tế, quân sự, xã hội, văn hoá...

- Togo là thành viên LHQ, Phong trào KLK, Liên minh Châu Phi (AU), Cộng đồng kinh tế Tây Phi (ECOWAS), Cộng đồng các nước có sử dụng tiếng Pháp (Francophonie), FAO, IMF, WTO và nhiều tổ chức quốc tế và khu vực khác.

4. Kinh tế

Năm 2011, GDP của Togo đạt 3,641 tỉ USD, tăng trưởng 4,9%, lạm phát ở mức 3,6%. GDP đầu người: 523 USD. Trong cơ cấu kinh tế, nông nghiệp chiếm 45,9%, công nghiệp 21,6% và dịch vụ 32,5%.

Kinh tế Togo chủ yếu dựa vào nông nghiệp trồng trọt (ngô, sắn, kê). Nông nghiệp chiếm 65% lao động cả nước. Cà cao, cà phê, bông, phốt phát là các mặt hàng xuất khẩu chính, đóng góp khoảng 40% giá trị xuất khẩu.

Về công nghiệp, Togo đứng thứ tư thế giới về sản xuất phốt phát, mặc dầu vậy ngành này cũng gặp khó khăn do ảnh hưởng của giá phốt-phát trên thị trường thế giới và do cạnh tranh với nước ngoài gia tăng.

Togo cũng là một trong những trung tâm quá cảnh và dịch vụ của khu vực (lĩnh vực dịch vụ chiếm 32,5% GDP). Cảng tự quản Lomé, điểm vào của hàng hoá đi những nước thuộc khu vực Sahara đã được hưởng lợi từ cuộc khủng hoảng chính trị tại Côte d'Ivoire trong những năm gần đây.

Về ngoại thương, năm 2011, Togo xuất khẩu 928,7 triệu USD gồm các mặt hàng bông, phốt phát, cà phê, ca cao và hàng tái xuất. Các đối tác xuất khẩu gồm có Trung Quốc 10,7%, Burkina Faso 8,3%, Ấn Độ 8,3%, Benin 8,2%, Niger 6,3%, Đức 5,7%, Ghana 4,8%, Indonesia 4,7% (2011).

Nhập khẩu đạt 1,455 tỷ USD gồm máy móc thiết bị, thực phẩm, sản phẩm dầu khí. Các đối tác nhập khẩu gồm có Trung Quốc 32,5%, Pháp 8,7%, Bỉ 7,9%, Ấn Độ 6,2%, Mỹ 5,1%, Anh 4,6% (2011)

Togo được coi là Thụy Sĩ của Tây Phi, nơi đặt trụ sở của Quỹ phát triển Cộng đồng kinh tế các quốc gia Tây Phi (ECOWAS), Ngân hàng phát triển Tây Phi (BOAD) và các ngân hàng khu vực khác. Hơn 10 năm nay, Togo tiến hành cải cách kinh tế, bao gồm tư nhân hoá, minh bạch tài chính công, giảm chi tiêu chính phủ, ổn định chính trị và thúc đẩy thương mại, nhằm tìm lại vị trí trung tâm thương mại ở khu vực Tây Phi trước đây.

Trong một thập kỷ qua, với sự giúp đỡ của Ngân hàng thế giới (WB) và Quỹ tiền tệ quốc tế (IMF), Togo đã áp dụng những biện pháp cải cách kinh tế (tư nhân hóa, mở rộng hoạt động tài chính công...), giảm chi tiêu chính phủ. Vì vậy nước này đã nhận được sự ủng hộ tích cực của các nhà tài trợ nước ngoài.

Togo đã có những tiến bộ trong việc tự do hoá nền kinh tế, cụ thể là lĩnh vực thương mại và hoạt động cảng. Tuy nhiên, chương trình tư nhân hoá các lĩnh vực bông, viễn thông và nước đường như vẫn giậm chân tại chỗ.

5. Quan hệ với Việt Nam

a. Quan hệ chính trị, kinh tế:

- Việt Nam và Togo đã thiết lập quan hệ ngoại giao cấp Đại sứ ngày 8/2/1975. Hiện nay Đại sứ quán ta tại Nigeria kiêm nhiệm Togo và ĐSQ Togo tại Trung Quốc kiêm nhiệm Việt Nam.

- Đại sứ quán Togo tại Trung Quốc kiêm nhiệm Việt Nam:

+ Địa chỉ: No. 11, Dong Zhi Men Wai Da Jie, Chaoyang District, Beijing, Postal Code: 100600

+ Điện thoại: (+86)10 6532 2202, 6532 2444

- Đại sứ quán Việt Nam tại Nigeria kiêm nhiệm Togo

+ Địa chỉ: No 9, River Niger street , off danube street, Maitama, Abuja, Nigeria.

+ Điện thoại: (+234-09) 8703678; 8703679.

+ Email: vnemb.ng@mofa.gov.vn; dsqvnigeria@yahoo.com;

- Tháng 7/2006, Ông Kwame Okoua, cố vấn kỹ thuật của Bộ trưởng đặc trách, bên cạnh Bộ trưởng Ngoại giao và hội nhập châu Phi cùng 3 chuyên gia Bộ Nông nghiệp, chăn nuôi và nghề cá sang Việt Nam để bàn về hợp tác nông nghiệp, trong đó tập trung vào 3 lĩnh vực chính: thủy lợi, trồng lúa nước và công nghệ sản xuất cà phê. Togo mong muốn được học tập kinh nghiệm và kỹ thuật của Việt Nam trong 3 lĩnh vực nói trên, hợp tác theo mô hình 2+1 dưới sự tài trợ của FAO. Phía Togo cho biết hiện đang triển khai Chương trình đặc biệt về an ninh lương thực (PSSA), qua đó có thể lồng ghép vào chương trình 2+1 để hưởng sự tài trợ của FAO.

b. Trao đổi đoàn:

- Phía Togo: Tổng thống Eyadema Gnassingbe thăm chính thức Việt Nam (11/1995), Tổng thống Eyadema Gnassingbe vào Việt Nam tham dự Hội nghị cấp cao Francophonie cùng đi có con trai Faure Gnassingbe (hiện là Tổng thống Togo) (11/1997), bà Irene Ashira Assih, Bộ trưởng xã hội, phát triển phụ nữ và bảo vệ trẻ em thăm Việt Nam (11/2000), Ông Kwame Okoua, cố vấn kỹ thuật của Bộ trưởng đặc trách, bên cạnh Bộ trưởng Ngoại giao và hội nhập châu Phi (7/2006).

c. Các hiệp định đã ký: Hiệp định khung hợp tác kinh tế-thương mại-văn hoá và khoa học kỹ thuật (11/1995).

d. Quan hệ thương mại:

Quan hệ thương mại giữa Việt Nam và Togo trong những năm qua đã có bước phát triển khá. Năm 2010, trao đổi thương mại hai nước đạt gần 48 triệu USD trong đó Việt Nam xuất khẩu 30 triệu USD và nhập khẩu 18 triệu USD. Năm 2011, kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Togo đạt 36,3 triệu USD, tăng 21% và nhập khẩu đạt 51 triệu USD, tăng 183% so với cùng kỳ năm trước. 9 tháng đầu năm 2012, xuất khẩu sang Togo chỉ đạt 23,17 triệu USD còn nhập khẩu đạt 17 triệu USD, giảm so với cùng kỳ năm ngoái. Các mặt hàng Việt Nam xuất khẩu chính gồm gạo, sản phẩm dệt may, nguyên phụ liệu thuốc lá, xe máy nguyên chiếc và linh kiện phụ tùng xe máy, sắt thép các loại. Do sản xuất lúa trong nước không đủ nên mỗi năm Togo phải nhập khẩu khoảng 100.000 tấn gạo, chủ yếu từ Thái Lan, Trung Quốc, Pakistan và Việt Nam. Bên cạnh việc phục vụ tiêu dùng trong nước, gạo nhập khẩu còn được tái xuất sang các nước láng giềng như Ghana, Benin.

Các mặt hàng Việt Nam nhập khẩu chủ yếu từ Togo gồm bông các loại, sắt thép phế liệu, hạt điều, gỗ và sản phẩm gỗ...

Bảng 1. Kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam sang Togo năm 2011

Các mặt hàng xuất khẩu của Việt Nam			Giá trị (USD)
Clanhke	Tấn	96.000	3.732.000
Đĩa DVD	USD		371.133
Gạo	Tấn	2.000	5.297.010
Giày dép các loại	USD		43.000
Hàng hoá khác	USD		1.690.786
Hàng rau quả	USD		40.397
Linh kiện phụ tùng xe máy	USD		2.819.721
Lưới đánh cá	USD		230.933
Máy móc thiết bị, dụng cụ & phụ tùng	USD		78.965
Máy vi tính, sản phẩm điện tử & linh kiện	USD		729.575
Nguyên phụ liệu dệt may, da & giày	USD		43.846
Nguyên phụ liệu thuốc lá	USD		4.947.768
Nước uống các loại đóng chai (mã 2202)	USD		65.710
Sản phẩm chất dẻo	USD		200.872
Sản phẩm dệt may	USD		7.097.358
Sản phẩm hoá chất	USD		44.118
Sản phẩm từ cao su	USD		230.837
Sản phẩm từ giấy	USD		148.770
Túi xách, ví, vali, mũ & ô dù	USD		3.922
Xe máy nguyên chiếc	USD		8.483.232
Tổng cộng			36.299.953

Nguồn: Tổng cục Hải quan

Bảng 2. Kim ngạch nhập khẩu của Việt Nam từ Togo năm 2011

Những mặt hàng nhập khẩu			Giá trị (USD)
Bông các loại	Tấn	1.555	22.137.688
Dây điện & dây cáp điện	USD		53.628

Gỗ & sản phẩm gỗ	USD		3.304.081
Hàng hoá khác	USD		169.734
Hạt điều	Tấn	760	9.044.042
Hạt vừng	Tấn	18	45.611
Máy móc thiết bị, dụng cụ & phụ tùng	USD		11.214
Sản phẩm chất dẻo	USD		24.956
Sắt thép phế liệu	USD		16.265.222
Tổng cộng			51.056.176

Nguồn: Tổng cục Hải quan

6. Một số lưu ý khi kinh doanh tại Togo

Thời gian qua đã xảy ra một số trường hợp doanh nghiệp nhập khẩu Togo lừa đảo doanh nghiệp Việt Nam qua mạng Internet. Thủ đoạn mà những “đôi tác” Togo hay dùng là đặt mua hàng với khối lượng lớn, thời gian ký hợp đồng rất gấp và thường hối thúc nhà xuất khẩu chuyên trước một số phí từ 1500 đến 6000 USD như phí đăng ký sản phẩm nhập khẩu, phí xin giấy phép nhập khẩu và hợp thức hoá giấy tờ này, phí theo quy định của Bộ Tài chính Togo về kiểm soát chống khủng bố, rửa tiền, buôn lậu ma túy, phí trả cho luật sư thay mặt người bán ký hợp đồng trước sự chứng kiến của ngân hàng nước sở tại, phí hợp thức hoá hợp đồng vv... Trong khi theo Luật Thương mại của Togo, nhà xuất khẩu không phải trả những loại phí trên. Một số đối tượng còn tự nhận là các tổ chức của chính phủ hoặc phi chính phủ đứng ra mua hàng để phục vụ các hoạt động nhân đạo tại châu Phi.

Vì vậy, khi phát hiện những dấu hiệu kể trên, doanh nghiệp Việt Nam cần chấm dứt mọi giao dịch để tránh thiệt hại về tài chính cũng như lãng phí thời gian.

Để tìm kiếm khách hàng tại châu Phi, doanh nghiệp nên liên hệ với các Thương vụ Đại sứ quán Việt Nam tại Algeria, Ai Cập, Nam Phi, Maroc và Nigeria, các Đại sứ quán châu Phi tại Hà Nội, tích cực tham gia các Hội chợ triển lãm quốc tế, các Hội thảo, Diễn đàn Doanh nghiệp, các đoàn nghiên đi cứu thị trường và xúc tiến thương mại do Bộ Công Thương (Vụ Thị trường Châu Phi, Tây Á, Nam Á) và các Hiệp hội tổ chức hoặc qua người quen giới thiệu. Doanh nghiệp cũng có thể tìm hiểu thông tin thị trường và cơ hội kinh doanh qua trang web www.ttnn.com.vn của Bộ Công Thương./.

Hoàng Đức Nhuận